

УДК 330.0:352/354

JEL: O 18; P 73; R 38

DOI: 10.35774/rarrpsu2024.29.014

Михайло САГАЙДАК

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

E-mail: sahaidak@kneu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0001-6526-1170

Ярослав БІЛЕЦЬКИЙ

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
освітньо-наукова програма «Менеджмент»

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

E-mail: biletskyi.yaroslav@gmail.com

ORCID ID: 0009-0003-7146-171X

РОЗВИТОК БІЗНЕС-ЕКОСИСТЕМ УРБАНІСТИЧНОГО РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ КОНВЕРГЕНЦІЇ З ЄС

АНОТАЦІЯ

Вступ. У сучасних умовах певні урбаністичні регіони України стають центрами економічної активності, де взаємодіють підприємства, установи, організації, громадськість та державні інституції з метою створення сприятливих умов для сталого розвитку, ефективного використання ресурсів і підвищення якості життя населення. Конвергенція з ЄС відкриває нові можливості для розвитку бізнес-екосистем таких регіонів, що охоплюють цифрові інновації та соціальну відповідальність. Дослідження дає змогу зрозуміти, як інтеграційні процеси та цифровізація впливають на конкурентоспроможність регіонів, їхню стійкість і здатність адаптуватись до змін у глобальному та локальному середовищах та які стратегії можуть бути застосовані для максимізації вигід від співпраці з ЄС.

Мета – дослідження підходів до формування бізнес-екосистем урбаністичних регіонів України і визначення впливу цифровізації та європейської інтеграції на їхній розвиток. Досягнення окресленої мети передбачає комплексний підхід до: визначення елементів бізнес-екосистеми урбаністичного регіону та основних чинників, що сприяють або перешкоджають їхньому розвитку; вивчення економічних, соціальних, цифрових, інституційних та екологічних аспектів розвитку бізнес-екосистем; розробки рекомендацій для оптимізації цифрової, критичної та бізнес-інфраструктури і політики підтримки підприємництва і учасників бізнес-екосистем урбаністичних регіонів в умовах конвергенції з ЄС.

Методи. Використано методи, що забезпечують комплексний підхід до аналізу складних процесів, які відбуваються у бізнес-екосистемах урбаністичних регіонів, зокрема систематизації та узагальнення, для розуміння складної природи бізнес-екосистеми, системного та структурного аналізу, моделювання – для оцінювання взаємозв'язків і відображення взаємодії між елементами бізнес-екосистеми урбаністичного регіону України, в т. ч. в умовах цифрових трансформацій та конвергенції з ЄС.

Результати. Досліджено змістовно-сутнісне розуміння понять «екосистема», «бізнес-екосистема», «урбаністичний регіон», «конвергенція». Доведено, що екосистемний підхід виявляється ефективним в аналізі інноваційних процесів як в економіці, так і у суспільстві, а будь-якій організації, яка є частиною бізнес-екосистеми, не обов'язково мати всі ресурси, важливо мати партнерів, які володіють потрібними ресурсами. Проаналізовано чинники, що створюють конкуренцію бізнес-екосистем, та встановлено, що інноваційна бізнес-екосистема дає змогу забезпечити економічні інтереси всіх стейкхолдерів, що сприяє формуванню та реалізації

інноваційного циклу в межах конкретного урбаністичного регіону, що може бути масштабований. Поняття «урбаністичний регіон» слід трактувати як таку територію, що характеризується високою щільністю населення та активною економічною діяльністю. Бізнес-екосистему урбаністичного регіону пропонується визначити як мережу взаємопов'язаних учасників (підприємств, організацій, наукових установ, інвестиційних фондів, державних інституцій, неурядових організацій та інших стейкхолдерів), які взаємодіють не лише для створення економічної та соціальної цінності, а й у партнерській взаємодії сприяють створенню умов для інноваційного розвитку регіону і забезпечення високої якості життя населення. Визначено основні елементи та з'ясовано принципи забезпечення взаємодії учасників бізнес-екосистеми в спіральній динаміці розвитку урбаністичного регіону. Доведено, що бізнес-екосистема урбаністичного регіону, з одного боку, створює умови для розвитку та успіху не лише усіх учасників, а й урбаністичного регіону, в якому вона функціонує, а з іншого боку – розвиток і взаємодія всіх учасників у спіральній динаміці створюють і сприяють розвитку бізнес-екосистеми. В цьому контексті процес конвергенції з ЄС може охоплювати не лише гармонізацію законодавства, підтримку інвестицій у розвиток інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності, а й глокальну інтеграцію з конкретними регіонами чи країнами-учасницями ЄС, і означає поєднання глобальних та локальних підходів у процесах інтеграції та співпраці. Водночас глокалізація передбачає адаптацію глобальних ідей, стандартів та технологій до місцевих умов і потреб. В контексті дослідження також було визначено переваги та виклики цифрових технологій і процесів цифровізації в розвитку бізнес-екосистем. Запропоновано авторське бачення основних етапів розробки та реалізації стратегії розвитку бізнес-екосистеми урбаністичного регіону і доведено, що її формування і розвиток має відбуватись на основі економічних, соціальних та екологічних компонент.

Висновки. Успішний розвиток бізнес-екосистеми урбаністичного регіону потребує взаємодії між її учасниками (бізнес-структурами, державними інституціями, громадськістю тощо) і передбачає впровадження принципів сталого розвитку для забезпечення довгострокової економічної стабільності та підвищення якості життя. Реалізація такого підходу сприятиме посиленню конвергенції України з ЄС, а саме подальшому інноваційному, економічному, цифровому, соціальному та екологічному розвитку, відкриваючи нові можливості для співпраці та адаптації до швидких змін у глобальному і локальному середовищах.

Ключові слова: урбаністичний регіон, бізнес-екосистема, розвиток, конвергенція, цифровізація, цифрові технології, глокалізація, стратегічні імперативи, штучний інтелект.

Формули: 0, **рис.:** 2, **табл.:** 0, **бібл.:** 20.

Mykhailo SAHAIDAK, Yaroslav BILETSKYI

DEVELOPMENT OF THE BUSINESS ECOSYSTEM OF AN URBAN REGION IN THE CONTEXT OF CONVERGENCE WITH EU

ABSTRACT

Introduction. In modern conditions, certain urban regions of Ukraine are becoming centers of economic activity, where businesses, institutions, organizations, the public, and government agencies interact to create favorable conditions for sustainable development, effective resource utilization, and an improved quality of life for the population. Convergence with the EU opens up new opportunities for the development of business ecosystems in these regions, which include digital innovations and social responsibility. Research helps to understand how integration processes and digitalization impact the competitiveness of regions, their resilience, and their ability to adapt to changes in the global and local environments, as well as which strategies can be applied to maximize the benefits of cooperation with the EU.

Goal. The research focuses on the approaches to forming business ecosystems in urban regions of Ukraine and determining the impact of digitalization and European integration on their development.

Achieving this goal involves a comprehensive approach to: identifying the elements of the business ecosystem in urban regions and the key factors that promote or hinder their development; studying the economic, social, digital, institutional, and environmental aspects of business ecosystem development; and developing recommendations for optimizing digital, critical, and business infrastructure, as well as policies to support entrepreneurship and participants in the business ecosystems of urban regions in the context of convergence with the EU.

Methods. *Utilized methods ensure a comprehensive approach to analyzing the complex processes occurring in the business ecosystems of urban regions. This includes systematization and generalization to understand the intricate nature of the business ecosystem, as well as systemic and structural analysis, and modeling to evaluate the relationships and interactions among the elements of the business ecosystem in urban regions of Ukraine, particularly in the context of digital transformations and convergence with the EU.*

Results. *The study examines the substantive understanding of the concepts of “ecosystem”, “business ecosystem”, “urban region”, and “convergence”. It is demonstrated that an ecosystem approach proves effective in analyzing innovative processes both in the economy and society. Any organization that is part of a business ecosystem does not necessarily need to possess all resources; what is essential is having partners who possess the necessary resources.*

Factors creating competition among business ecosystems have been analyzed, and it has been established that an innovative business ecosystem enables the economic interests of all stakeholders, facilitating the formation and implementation of an innovation cycle within a specific urban region, which can ultimately be scaled. The term “urban region” refers to an area characterized by high population density and active economic activity. The business ecosystem of an urban region is proposed to be understood as a network of interconnected participants (businesses, organizations, research institutions, investment funds, government institutions, non-governmental organizations, and other stakeholders) who interact not only to create economic and social value but also to foster conditions for innovative development in the region and ensure a high quality of life for the population.

The main elements have been identified, and the principles ensuring interaction among participants in the business ecosystem within the spiral dynamics of urban region development have been clarified. It has been proven that the business ecosystem of an urban region creates conditions for the development and success of not only all participants but also the urban region in which it operates. Conversely, the development and interaction of all participants within spiral dynamics contribute to the growth of the business ecosystem.

In this context, the process of convergence with the EU may involve not only the harmonization of legislation, support for investments in infrastructure development, and enhancement of competitiveness but also glocal integration with specific EU member regions or countries. This means combining global and local approaches in integration and cooperation processes. Glocalization, in turn, involves adapting global ideas, standards, and technologies to local conditions and needs.

The research also identifies the advantages and challenges of digital technologies and digitalization processes in the development of business ecosystems. An author’s vision of the main stages for developing and implementing a strategy for the business ecosystem of an urban region has been proposed, demonstrating that its formation and development should be based on economic, social, and environmental components.

Conclusions. *The successful development of a business ecosystem in an urban region requires close interaction among its participants (business entities, government institutions, the public, etc.) and involves the implementation of sustainable development principles to ensure long-term economic stability and improve quality of life. The realization of this approach will strengthen Ukraine's convergence with the EU, leading to further innovation, economic, digital, social, and environmental development, while opening new opportunities for collaboration and adaptation to rapid changes in the global and local environments.*

Keywords: *urban region, business ecosystem, development, convergence, digitization, digital technologies, glocalization, strategic imperatives, artificial intelligence.*

Formulas: 0, fig.: 2, table: 0, bibl.: 20.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах глобалізації економіки, визначеного Україною курсу європейської інтеграції, швидкого розвитку цифрових технологій та актуалізації процесів глокалізації багато урбаністичних регіонів стикаються з викликами, пов'язаними з формуванням та адаптацією своїх бізнес-екосистем до нових умов, які, зокрема, спричинені правовим режимом воєнного стану. Ці процеси передбачають необхідність інтеграції цифрових інновацій у різні сфери, забезпечення кібербезпеки, підвищення ефективності використання ресурсів та забезпечення сталого розвитку; аналізування чинників, що впливають на розвиток і цифровізацію бізнес-екосистем урбаністичних регіонів, зокрема в умовах конвергенції з ЄС; оцінювання впливу цифрових технологій на удосконалення механізмів співпраці та взаємодії між учасниками бізнес-екосистем (підприємствами, споживачами, науковими установами, громадськістю і державними інституціями) для створення та впровадження інноваційних цифрових рішень у підприємстві, розвитку інфраструктури урбаністичних регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню та дослідженню питань формування і розвитку бізнес-екосистем приділяли увагу іноземні та українські науковці, такі як: Дж. Мур, Г. Саврук, О. Кілієвич, Т. Квятко, У. Росола, Росола А., І. Підоричевата ін. Дж. Мур визначає бізнес-екосистему як економічну спільноту, що складається з груп взаємопов'язаних організацій і фізичних осіб. У розвиток запропонованої Дж. Муром екосистемної методології, за якої економічна діяльність розглядається як аналог екосистеми, українські науковці у своїх дослідженнях роблять наголоси на вивченні особливостей та етапів формування бізнес-екосистем, їхньої структури, функціонування, застосування екосистеми суспільної політики, досліджують регіональні стартап-екосистеми й екосистеми підприємництва, логіку ведення бізнесу в екосистемах, а також розглядають питання щодо переваг і недоліків цифровізації та використання штучного інтелекту у подоланні викликів функціонування бізнес-екосистем і забезпеченні сталого розвитку корпоративного бізнесу. Разом з цим, потребують подальшого дослідження питання розвитку бізнес-екосистем урбаністичних регіонів України, які в період правового режиму воєнного стану через повномасштабне вторгнення росії стають центрами економічної активності, де взаємодіють різні підприємства, установи, організації, громадськість та державні інституції з метою створення сприятливих умов для сталого розвитку, ефективного використання ресурсів і підвищення якості життя населення у повоєнний період та конвергенції з ЄС. Недостатня розробленість окресленого кола проблем визначила мету й завдання цього дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження підходів до формування бізнес-екосистем урбаністичних регіонів України і визначення впливу цифровізації та європейської інтеграції на їхній розвиток. Досягнення окресленої мети передбачає комплексний підхід до: визначення елементів бізнес-екосистеми урбаністичного регіону та основних чинників, що сприяють або перешкоджають їхньому розвитку; вивчення економічних, соціальних, цифрових, інституційних та екологічних аспектів розвитку бізнес-екосистем; розробки рекомендацій для оптимізації цифрової, критичної та бізнес-інфраструктури і політики підтримки підприємництва та учасників бізнес-екосистеми урбаністичних регіонів в умовах конвергенції з ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку 1990-х рр. Дж. Мур розробив концепцію стратегічного планування екосистеми, яка нині активно використовується у високотехнологічному середовищі. Науковець запропонував розглядати економічну діяльність як аналог екосистеми, в якій клієнти (споживачі, покупці) та виробники мають взаємодоповнюючі ролі, які спільно розвиваються в напрямку, що встановлюється базовими елементами такої екосистеми (бізнес-організаціями та їх партнерствами, державними інституціями, ЗВО тощо), проте запит на продукт, який вони виробляють, формується саме споживачем, який його споживатиме [1, с. 79–80; 2].

У Кембриджському словнику англійської мови наведено таке визначення: «Екосистема – це будь-яка складна система, що складається з багатьох різних людей, процесів, дій тощо, особливо пов'язаних із технологіями та способом, яким вони впливають один на одного» [9].

В українському законодавстві поняття «екосистема» трактується як: «сукупність об'єктів критичної інфраструктури, які взаємодіють та/або взаємозалежать одні від одних як постачальники або отримувачі основних послуг, або об'єднані між собою за галузевою (секторальною) ознакою та/або процесом надання основної послуги, або які безпосередньо впливають на можливість надання основної послуги» [17].

На нашу думку, бізнес-структури як учасники екосистем мають пропонувати унікальні, комплексні рішення, об'єднуючи ефективність різних партнерів для максимізації як власної вигоди, так і вигоди для клієнтів. Дж. Мур фактично запропонував концепцію бізнес-екосистеми, яка розглядає підприємства, установи, організації та їхні взаємозв'язки як частину більш широкої системи, що охоплює постачальників, партнерів, споживачів, конкурентів та інші зацікавлені сторони. У своїй моделі він акцентує увагу на кількох основних аспектах:

– учасники екосистеми взаємодіють один з одним, а їхній успіх залежить від здатності адаптуватися та співпрацювати з іншими учасниками, тобто важливого значення у розвитку бізнес-екосистеми набуває взаємозалежність її учасників;

– для досягнення успіху бізнес-екосистеми мають стимулювати інновації, в т. ч. цифрові, об'єднуючи ресурси, знання та технології для створення нових продуктів і послуг;

– динамічний розвиток середовища приводить до того, що екосистеми постійно змінюються, а їхні учасники мають бути готові до адаптації у відповідь на зміни ринку, технологій, споживчого досвіду і потреб;

– ефективне управління бізнес-екосистемами потребує використання стратегічного підходу, що передбачає аналізування ринку, розуміння дій учасників бізнес-екосистеми в конкурентному середовищі, їхню активну участь у формуванні та розвитку екосистеми [2].

Бізнес-екосистема розвивається як динамічна спільнота різних учасників, які спільно працюють для створення та збільшення нової додаткової вартості як через співпрацю, так і через конкуренцію [16, с. 177–178]. Цей унікальний аспект взаємодії між учасниками бізнес-екосистеми робить її складною та особливою в управлінні. Для ефективного управління бізнес-екосистемою необхідно розуміти мотивацію учасників, щоб ефективно взаємодіяти з іншими стейкхолдерами (торговими підприємствами, банківськими установами, інвестиційними фондами).

У сучасному розумінні конкуренція традиційно базується на боротьбі за ринкову частку. При цьому важливим аспектом залишається аналізування зовнішнього середовища та дій інших бізнесів. Якщо аналізувати конкуренцію бізнес-екосистем, то слід зазначити, що у бізнес-екосистемі конкуренція виникає між усіма учасниками (постачальниками, партнерами, споживачами) і залежить від того, як вони взаємодіють один з одним; екосистеми, які швидше впроваджують інновації та адаптуються до змін у зовнішньому середовищі, зберігають конкурентну перевагу; конкуренція в екосистемах зосереджена на створенні додаткової вартості для всіх, а не лише для окремих учасників; у бізнес-екосистемах може відбуватися одночасно співпраця та конкуренція (конкуренція за ресурси, клієнтів тощо), що приводить до складних динамік; міжнародні бізнес-екосистеми, такі як компанія «Tesla», демонструють актуальність відкритості в технологіях, що дає змогу конкурентам використовувати їхні розробки для розвитку спільного ринку; екосистеми, які можуть швидко відновити зміни на ринку, у технологіях чи потребах споживачів, мають більше шансів на успіх, який залежить, по-перше, від «здоров'я» екосистеми, а, по-друге, від підтримки з боку держави, яка може виступати як важливий партнер у розвитку нових технологій. Отже, конкуренція бізнес-екосистем є складним і багатограним процесом, що вимагає нового стратегічного мислення та гнучкості від усіх учасників, які співпрацюють для спільного розвитку, щоб уникнути ризиків від несприятливих умов.

На думку Г. Саврук, екосистемна логіка допомагає топ-компаніям світу підтримувати інновації, зміцнювати позиції, а також виходити з криз навіть за відсутності ресурсів і ефективних бізнес-моделей. Використання цього підходу дає змогу міжнародним бізнесам, за сучасних складних викликів середовища, досягати успіху не лише маючи кращу ідею, ніж у конкурентів, оскільки її можна швидко скопіювати, а залучаючи партнерів з потужнішими можливостями та капіталом. Отже, в екосистемах всі учасники взаємопов'язані та залежать один від одного, кожен

знає свою роль і готовий її виконати [3; 8]. Для досягнення успіху і виграшу у конкурентній боротьбі бізнес-організації доцільно доєднатися до екосистеми, в якій кожен учасник працює над спільним призначенням і підсилює інших. Відповідно будь-якій організації, яка є частиною бізнес-екосистеми, не обов'язково мати всі ресурси, важливо мати партнерів, які володіють потрібними ресурсами. В цьому аспекті компанія «Tesla» створила успішну екосистему електромобілів, у т. ч. завдяки державній підтримці, партнерству з іншими компаніями та відкритим технологіям, що дозволило їй стати лідером на ринку. Співпраця з великими компаніями, такими як «Daimler» і «Panasonic», допомогла компанії «Tesla» отримати доступ до більшості ресурсів і технологій, що прискорило її розвиток.

Як зазначає О. Кілієвич [4], екосистемний підхід виявляється ефективним в аналізі інноваційних процесів в економіці та суспільстві. В цьому контексті особливого значення набуває важливість створення взаємопов'язаного комплексу інституцій, що об'єднує науку, освіту, державні органи та бізнес для генерації інновацій. Така інноваційна бізнес-екосистема дає змогу забезпечити економічні інтереси всіх стейкхолдерів, що сприяє формуванню та реалізації інноваційного циклу в межах конкретного урбаністичного регіону, що може бути масштабований, наприклад, Кремнієва долина, США, або Unit City, Україна.

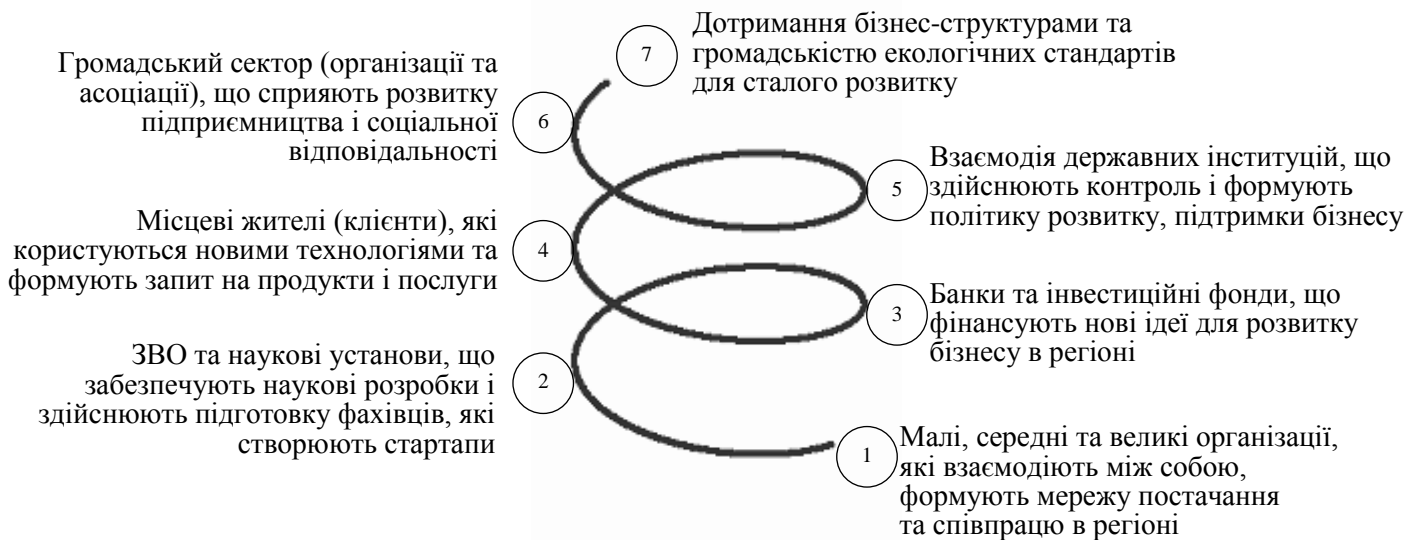
Кремнієва долина як приклад інноваційної бізнес-екосистеми відрізняється високою концентрацією технологічних компаній, стартапів, венчурних капіталістів, університетів і дослідницьких установ, що сприяє розвитку інновацій. Ця екосистема створює сприятливе середовище для співпраці, обміну ідеями та ресурсами, що стимулює технологічний прогрес і сприяє розвитку підприємництва. Крім того, Unit City в Україні також може бути визнаний інноваційною бізнес-екосистемою. Це перший інноваційний парк в Україні, що об'єднує стартапи, технологічні компанії, інвесторів та освітні установи. Unit City створює сприятливе середовище для розвитку підприємництва, технологічних інновацій та креативних ідей. Він пропонує інфраструктуру, ресурси та підтримку для стартапів, а також можливості для навчання і розвитку. Завдяки цьому Unit City сприяє формуванню спільноти, яка підтримує інновації та підприємництво в Україні.

Урбанізація створює нові можливості для бізнесу, але також вимагає ефективного управління ресурсами, інфраструктурою та послугами. Узагальнюючи вищезазначене, пропонуємо поняття «урбаністичний регіон» визначати як територію, що характеризується високою щільністю населення та активною економічною діяльністю. Бізнес-екосистему урбаністичного регіону пропонуємо визначати як мережу взаємопов'язаних підприємств, організацій, наукових установ, інвестиційних фондів, державних інституцій, неурядових організацій та інших стейкхолдерів, які взаємодіють не лише для створення економічної й соціальної цінності, а у партнерській взаємодії сприяють створенню умов для інноваційного розвитку регіону і забезпечення високої якості життя населення.

Визначені учасники, які зацікавлені в межах окремого урбаністичного регіону у формуванні та ефективному функціонуванні бізнес-екосистеми, у взаємодії та певній спіральній динаміці сприяють досягненню успіху один одного та розвитку урбаністичного регіону, в якому сформована така бізнес-екосистема. Взаємодія учасників бізнес-екосистеми урбаністичного регіону у спіральній динаміці розвитку наведена на рис. 1.

Для інноваційного розвитку бізнес-екосистеми урбаністичного регіону в період повоєнного відновлення України необхідно пройти декілька основних етапів: визначити специфічні потреби регіону, зокрема в інфраструктурі, технологіях та людських ресурсах; розробити стратегію розвитку, яка враховує кращі європейські стандарти та практику у сфері інновацій, сталого розвитку й економічної інтеграції; здійснити пошук фінансування через національні та міжнародні програми, фонди ЄС, а також співпрацю з приватними інвесторами; модернізувати фізичну та цифрову інфраструктуру для підтримки інноваційних процесів; створити сприятливе середовище для стартапів через інкубатори, акселератори та програми підтримки малих і середніх підприємств; встановити та підтримувати стратегічні партнерства для сприяння дослідженням і розробкам, а також комерціалізації наукових досягнень; підтримувати впровадження нових

технологій у бізнес-процеси, зокрема у сфері цифровізації; створити мережу співпраці з європейськими містами та регіонами для обміну досвідом і кращими практиками; розробити та впровадити систему моніторингу та оцінювання ефективності реалізації стратегії з залученням представників громадського сектору.

Рис. 1. Взаємодія учасників бізнес-екосистеми в спіральній динаміці розвитку урбаністичного регіону

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, бізнес-екосистема урбаністичного регіону, з одного боку, створює умови для розвитку та успіху не лише усіх учасників, а й урбаністичного регіону, в якому вона функціонує, а з іншого боку – розвиток і взаємодія всіх учасників у спіральній динаміці створюють і сприяють розвитку бізнес-екосистеми.

Зазначені вище етапи та окреслена на рис. 1 взаємодія учасників бізнес-екосистеми, на нашу думку, дадуть змогу забезпечити стійкий та інноваційний розвиток урбаністичних регіонів України, що є критично значущим для відновлення країни у повоєнний період та її конвергенції з ЄС.

Поняття «конвергенція» у широкому розумінні розглядається як процес зближення, інтеграції або об'єднання різних систем, ідей, технологій або культур. Отже, конвергенція є важливим аспектом глобалізації. Розвиток бізнес-екосистем урбаністичних регіонів України в контексті конвергенції з ЄС може відбуватись шляхом:

- економічної конвергенції, тобто процесів наближення економіки України до рівня розвитку країн-учасниць ЄС, що може виявлятися у зростанні доходів населення, покращенні інфраструктури та технологічних інновацій;

- технологічної конвергенції, зокрема шляхом злиття різних технологій (інноваційних, інформаційних, цифрових, комунікаційних тощо), що може приводити до появи нових продуктів і послуг;

- соціальної та культурної конвергенції, за якої різні культури або соціальні групи взаємодіють і впливають одна на одну, що може призводити до зміни цінностей, звичаїв і норм [20].

У контексті цього дослідження конвергенція з ЄС є процесом адаптації не лише національних стандартів, норм та практик у різних сферах до європейських, це може передбачати інтеграцію бізнес-екосистем певних урбаністичних регіонів України і регіонів європейських країн

та/або вимагати змін у стратегіях і процесах конкретної бізнес-організації, що, на нашу думку, сприяє глокальній інтеграції з країнами ЄС. Таким чином, процес конвергенції з ЄС може передбачати не лише гармонізацію законодавства, підтримку інвестицій у розвиток інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності, а й глокальну інтеграцію з конкретними регіонами чи країнами-учасницями ЄС, що означає поєднання глобальних і локальних підходів у процесах інтеграції та співпраці.

В умовах глокалізації учасники бізнес-екосистеми можуть стикатися з проблемою балансу між глобальними тенденціями та місцевим контекстом. У вирішенні цих проблем вони мають адаптувати свої стратегії та діяльність, щоб відповідати конкретним потребам і вподобанням місцевих ринків, а також вирішувати глобальні виклики сталого розвитку. Це вимагає всебічного розуміння соціокультурних, економічних і екологічних чинників, що впливають на поведінку споживачів і виробничу практику [7, с. 76].

Отже, глокалізація передбачає адаптацію глобальних ідей, стандартів та технологій до місцевих умов і потреб. Це означає, що, співпрацюючи з країнами ЄС, важливо враховувати специфіку конкретного регіону. Глокальна інтеграція загалом передбачає налагодження партнерств із місцевими підприємствами, організаціями та установами в країнах ЄС для реалізації спільних проєктів й ініціатив. В цьому аспекті важливо використовувати місцеві ресурси, досвід та знання для підвищення ефективності інтеграційних процесів. Глокальна інтеграція з країнами ЄС може сприяти розвитку стійких бізнес-моделей, які враховують як глобальні, так і локальні виклики, вимагає гнучкості, нового стратегічного мислення та здатності адаптуватися до змінних умов середовища [20, с. 73]. Конвергенція також означає впровадження європейських цінностей, таких як прозорість, демократія та правова державність.

Розвиток бізнес-екосистеми урбаністичного регіону України в контексті конвергенції з ЄС є складним і багатограним процесом, що охоплює економічні, соціальні та технологічні аспекти. В теперішній час цей процес не може відбуватись без такої сучасної тенденції розвитку, як цифровізація. Отже, цифровізація (диджиталізація) та сучасні цифрові технології сприяють формуванню інклюзивного суспільства і покращенню механізмів управління; розширенню доступу до охорони здоров'я, освіти та фінансових послуг; підвищенню якості державних послуг і доступності товарів через мультиканальну комунікаційну взаємодію всіх учасників бізнес-екосистеми.

Переваги цифрових технологій і процесів цифровізації в розвитку бізнес-екосистем: зменшення витрат та підвищення продуктивності всіх учасників екосистеми; доступність будь-якого з учасників бізнес-екосистеми до швидкої та якісної комунікаційної взаємодії, формування і розповсюдження контенту для ухвалення управлінських рішень; можливість створення унікальних продуктів (унікальних торгових пропозицій), адаптованих до уподобань клієнтів; комунікація з усіма стейкхолдерами і промоція мережевої взаємодії всіх учасників бізнес-екосистеми; забезпечення прозорості та доброчесності всіх учасників бізнес-екосистеми, що сприяє розвитку урбаністичного регіону та конвергенції з ЄС. Впровадження стратегій, що підтримують прозорість і доброчесність, є основою для сталого розвитку бізнес-екосистем в урбаністичних регіонах [10]. Отже, прозорість у бізнес-екосистемах є важливою складовою для створення довіри між учасниками, в т. ч. підприємствами, державними органами та громадськими організаціями. Цифрові технології сприяють підтриманню відкритості в ухваленні рішень, оприлюдненні інформації, зокрема фінансової, і запобіганні корупції. Відповідно доброчесність як основа дотримання етичних норм і стандартів бізнесу забезпечує репутацію учасників екосистеми, що є критично важливим для залучення інвестицій, подальшого розвитку та адаптації до європейських стандартів прозорості й доброчесності. Це сприяє інтеграції з ЄС шляхом прийняття і дотримання законодавства, підтримання чесної конкуренції та захисту прав споживачів.

До викликів цифровізації, зокрема у розвитку бізнес-екосистем урбаністичного регіону, слід зарахувати такі: прогресивна автоматизація та диджиталізація бізнес-процесів учасників екосистеми може призвести до безробіття і нерівності у доходах; до зростання цифрового «розриву» через кібербезпеку та до відсутності або небажання доступу населення регіону до

цифрових технологій; до проблеми кібербезпеки і захисту персональних даних, збереження їхньої конфіденційності та недотримання етичних викликів, зокрема пов'язаних з використанням штучного інтелекту [10; 14; 16].

Розвиток бізнес-екосистеми передбачає створення сприятливого середовища в урбаністичному регіоні для інновацій, посилення співпраці, створення «здорової» конкуренції та підвищення якості життя. Важливість розвитку бізнес-екосистеми урбаністичного регіону України у повоєнний період визначена тим, що її функціонування дає змогу створити сприятливе середовище для реалізації стартапів, підтримки малих і середніх підприємств, підвищуючи їхню інноваційну активність, що є критично важливим для економічного зростання регіону; впроваджувати цифрові технології у бізнес-процеси, що може значно підвищити ефективність діяльності учасників бізнес-екосистеми та посилити їхню комунікаційну взаємодію між собою й іншими стейкхолдерами шляхом розвитку інфраструктури для підтримки цифрових рішень; враховувати місцеві особливості та потреби при впровадженні глобальних стандартів, а отже, глокалізація дає змогу бізнесам адаптуватися до місцевого контексту, зберігаючи при цьому конкурентоспроможність на міжнародному рівні [7; 19]. Розробка стратегій, які враховують глобальні та регіональні тенденції, є важливим аспектом, що передбачає аналіз ринків, конкурентів і технологічних інновацій, що можуть вплинути на бізнес-середовище. З іншого боку, використання штучного інтелекту в бізнес-процесах з дотриманням питань етики може суттєво покращити процеси ухвалення рішень, мінімізуючи корупційні ризики, що також відкриває нові можливості для розвитку конкурентних ринків, інноваційних продуктів і послуг. Отже, розвиток бізнес-екосистеми урбаністичного регіону в контексті конвергенції з ЄС є основним чинником для забезпечення стійкого економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності та покращення якості життя громадян. Це вимагає комплексного підходу, що охоплює співпрацю між усіма зацікавленими сторонами, інвестиції в інновації та технології, а також адаптацію до змін у глобальному середовищі. Основні етапи розробки та реалізації стратегії розвитку бізнес-екосистеми урбаністичного регіону наведені на рис. 2.

Використання системного підходу у розробці та реалізації стратегії розвитку бізнес-екосистеми урбаністичного регіону передбачає розгляд будь-якої організації, підприємства чи установи не лише як частини однієї галузі, а як учасників бізнес-екосистеми, що об'єднує у собі різні галузі [16, с. 177]. У таких екосистемах їхні учасники розвивають як власні, так і спільні можливості використання нових цифрових інновацій, співпрацюють у створенні нових продуктів і конкурують за розширення клієнтської бази з метою якомога більшого задоволення потреб клієнтів і сприйнятті ними сучасних інновацій.

На нашу думку, формування і розвиток бізнес-екосистеми урбаністичного регіону має відбуватись на основі економічних, соціальних та екологічних компонент [6, с. 235–236]. Економічні компоненти мають за мету створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу, що забезпечує нові робочі місця та сприятливе економічне зростання; покращення інфраструктури для підвищення доступності регіону; впровадження нових технологій у виробничі процеси та надання послуг, підвищення ефективності та зниження витрат. Соціальні компоненти визначають необхідність залучення громади до планування та ухвалення рішень для задоволення її потреб; застосування соціальної інклюзії, зокрема щодо будівництва доступного житла та громадських просторів для різних соціальних груп; реалізацію освітніх програм для підвищення професійної компетентності відповідно до запитів ринку праці та обізнаності громади щодо цілей сталого розвитку. Екологічні компоненти передбачають управління ресурсами для підвищення екологічної стійкості урбаністичного регіону, зокрема раціональне використання води, енергії та матеріалів, зменшення витрат; створення парків, скверів та інших «зелених зон» для покращення якості повітря і зниження шуму; використання відновлювальних джерел енергії, таких як сонячні панелі та вітрові турбіни, для зменшення викидів.

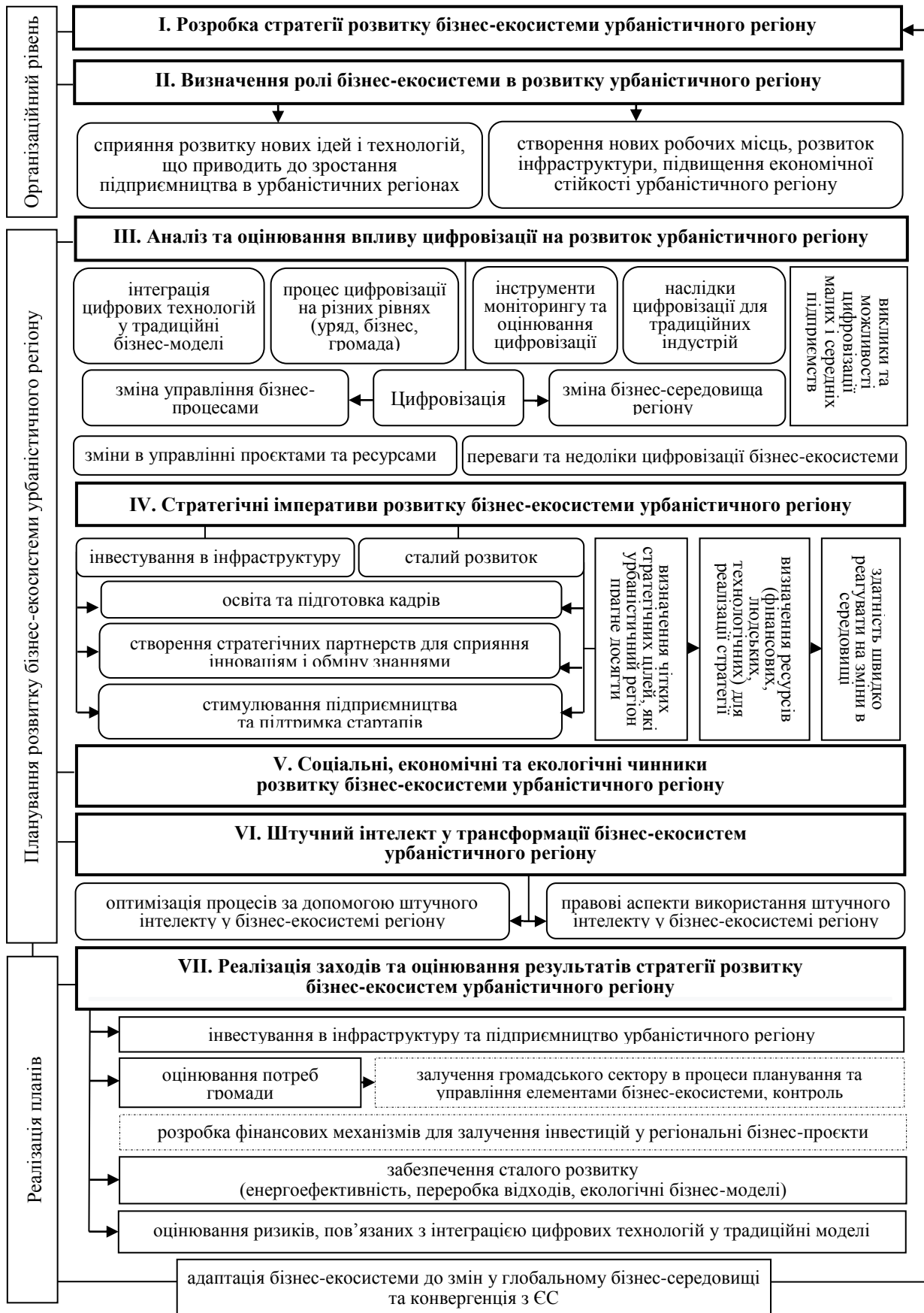

Рис. 2. Етапи розробки та реалізації стратегії розвитку бізнес-екосистеми урбаністичного регіону

Джерело: авторська розробка.

Висновки. Екосистемна методологія акцентує увагу на стабільності та мінливості екосистем, а не окремих їхніх учасників. В економічній теорії розглядаються економічні системи крізь призму накопичуваних змін, розвиваючи ідеї, пов'язані з коеволюцією в соціальних і економічних системах. Дж. Мур упорядкував цю методологію, розглядаючи бізнес-екосистеми як мережі організацій, що підтримують спільний розвиток. Сучасні бізнес-екосистеми урбаністичного регіону мають здебільшого неієрархічну структуру і характеризуються багатогранністю, координацією діяльності учасників, а їхня взаємозалежність в умовах швидких інновацій вимагає ефективного врядування та розробки стратегій у відповідь на нові виклики середовища, новітні технології, цифрові бізнес-моделі. Слід також зазначити, що інновації в бізнес-екосистемах урбаністичних регіонів України можуть створювати додаткові труднощі для регуляторів, оскільки нові технології часто не мають відповідного регулювання. В ході проведення дослідження виокремлені певні недоліки у забезпеченні розвитку бізнес-екосистеми, зокрема ті, які можуть бути пов'язані з обмеженими знаннями учасників один про одного, а також відсутністю системної взаємодії та комунікації між ними та іншими стейкхолдерами. Ефективному формуванню та розвитку бізнес-екосистеми урбаністичного регіону може сприяти розроблена цифрова платформа, що дасть змогу забезпечити регулярний інтерактивний обмін інформацією між учасниками мережевої взаємодії, обмін досвідом та організацію їхніх особистих зустрічей на тематичних форумах, конференціях й інших заходах, на яких будуть обговорюватись і вирішуватись важливі питання щодо подальшого розвитку урбаністичного регіону, зокрема у повоєнний період.

Врахування контексту конвергенції з ЄС для розвитку бізнес-екосистем в Україні у повоєнний період є комплексним підходом, що вимагає адаптації законодавства до стандартів, що застосовуються для бізнесу, захисту прав споживачів, впровадження кращих екологічних практик та врегулювання трудових відносин, забезпечення прозорих і стабільних умов для інвесторів з ЄС, взаємовигідної співпраці та вибудови стратегічного партнерства між державними органами, бізнесом і суспільством з метою створення сприятливого середовища для розвитку інновацій, залучення інвестицій та підвищення конкурентоспроможності як бізнес-екосистеми, так і урбаністичного регіону, в якому вона створена і розвивається. Досліджені в статті елементи можуть бути основою для складання детального плану з їхньої реалізації, що сприятиме розвитку бізнес-екосистеми урбаністичного регіону України в контексті конвергенції з ЄС.

Література

1. Moore J. F. Predators and Prey: A New Ecology of Competition. *Harvard Business Review*. 1993. 71 (3). С. 75–86.
2. Moore J. F. *The Death of Competition: Leadership & Strategy in the Age of Business Ecosystems*. New York: HarperBusiness, 1996. URL : <https://archive.org/details/deathofcompetiti00moor/page/n9/mode/2up>
3. Саврук Г. Хижак плюс здобич, або як конкурувати у новому світі. URL : <https://www.management.com.ua/tend/tend704.html>
4. Кілієвич О. Екосистема суспільної політики: визначення, структура, функціонування, застосування. *Public policy, governance and communications in the EU member states and candidate countries*. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/659215aa-c107-4940-ac28-ac59b84632b9/content>
5. Мазур А. Регіональні стартап-екосистеми України. *Scientia fructuosa*. 2023. № 5. С. 139–156. DOI : [https://doi.org/10.31617/1.2023\(151\)09](https://doi.org/10.31617/1.2023(151)09). URL : <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1942>
6. Сагайдак М. П., Білецький Я. О. Управління бізнес-екосистемою в умовах нової нормальності та трансцендентності. *Вчені записки*. 2024. № 36 (3). С. 226–241. DOI : http://doi.org/10.33111/vz_kneu.36.24.03.20.138.144. URL : [https://vz.kneu.ua/archive/2024/36\(3\).20](https://vz.kneu.ua/archive/2024/36(3).20)
7. Tepliuk M., Sahaidak M., Petrishyna T., Fokina-Mezentseva K., Fomenko B., Vasyliiev I. Managing of responsible consumption and sustainable production enterprises in the globalization

conditions. *Acta Innovations*. 2023. 48. С. 75–91. DOI : <https://doi.org/10.32933/ActaInnovations.48.6>
URL: https://www.actainnovations.com/index.php/pub/article/view/48_6

8. Саврук Г. Бізнес-екосистеми. Логіка ведення бізнесу, що дозволила Amazon перемогти Sony. 2019. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/biznes-korporaciy-i-lokalnih-kompaniy-yak-organizuvati-50027774.html>

9. Ecosystem. Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus. URL : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ecosystem>

10. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. URL : <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv>

11. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації. Розпорядження Кабінету міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>

12. Якушева Н. В. Реінжиніринг екосистеми інноваційного підприємництва в умовах війни. *Економіка підприємства: теорія та практика*. 2022. URL : https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u375/22-5752_bez_isbn_2.pdf

13. Квятко Т. М. Особливості формування бізнес-екосистем в сучасних умовах. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 57. С. 57–62. URL : <https://economic-bulletin.com/index.php/journal/article/download/991/959/>

14. Завражний К. Ю. Використання штучного інтелекту та вплив цифровізації на сталий розвиток корпоративного бізнесу. *Академічні візії*. 2023. Вип. 26/2023. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/754/691>

15. Росола У. В., Росола А. П. Розвиток бізнес екосистем аграрної сфери у контексті забезпечення продовольчої безпеки. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 68/2024. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-185>. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/5058/5003/>

16. Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 460 с.

17. Про Вимоги з кібербезпеки паливно-енергетичного сектору критичної інфраструктури : Наказ Міністерства енергетики від 15 грудня 2022 р. № 417. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/516460_728839

18. Екосистема соціального підприємництва в Україні: виклики та можливості ПАКТ. Київ (Україна) – Вашингтон (США), 2018. 38 с. URL: https://pactukraine.org.ua/sites/default/files/2018-06/APEA_REPORT_ukr.pdf

19. Методичний інструментарій стратегування інноваційного розвитку регіонів на засадах глокалізації економічних процесів : монографія / О. А. Єрмакова, О. І. Лайко, О. Л. Гетьман та ін. ; НАН України, Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2019. 54 с.

20. Підоричева І. Ю. Розвиток інноваційних екосистем України в умовах глокалізації та європейської інтеграції : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Інститут економіки промисловості НАН України, Київ, 2021. 554 с.

References

1. Moore, J. F. (1993). Predators and Prey: A New Ecology of Competition. *Harvard Business Review*, 71(3), 75–86.

2. Moore, James F. (1996). *The Death of Competition: Leadership & Strategy in the Age of Business Ecosystems*. New York: HarperBusiness. Retrieved from <https://archive.org/details/deathofcompetiti00moor/page/n9/mode/2up>

3. Savruk, H. Khyzhak plus zdobych, abo yak konkuruvaty u novomu sviti [Predator plus prey, or how to compete in the new world]. Retrieved from <https://www.management.com.ua/tend/tend704.html> [inUkrainian]

4. Kiliievych, O. Ekosystema suspilnoi polityky: vyznachennia, struktura, funktsionuvannia, zastosuvannia. Public policy, governance and communications in the EU member states and candidate countries [The ecosystem of public policy: definition, structure, functioning, application. Public policy, governance and communications in the EU member states and candidate countries]. Retrieved from <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/659215aa-c107-4940-ac28-ac59b84632b9/content> [in Ukrainian]
5. Mazur, A. (2023). Rehionalni startup-ekosystemy Ukrainy [Regional startup ecosystems of Ukraine]. *Scientia fructuosa*, 5, 139–156. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2023\(151\)09](https://doi.org/10.31617/1.2023(151)09). Retrieved from <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1942> [in Ukrainian]
6. Sahaidak, M. P., Biletskyi, Ya. O. (2024). Upravlinnia biznes-ekosystemoiu v umovakh novoi normalnosti ta transtsendentnosti [Business ecosystem management in the conditions of new normality and transcendence]. *Vcheni zapysky*, 36(3), 226–241. http://doi.org/10.33111/vz_kneu.36.24.03.20.138.144. Retrieved from [https://vz.kneu.ua/archive/2024/36\(3\).20](https://vz.kneu.ua/archive/2024/36(3).20) [in Ukrainian]
7. Tepliuk, M., Sahaidak, M., Petrishyna, T., Fokina-Mezentseva, K., Fomenko, B., & Vasyliiev, I. (2023). Managing of responsible consumption and sustainable production enterprises in the glocalization conditions. *Acta Innovations*, 48, 75-91. <https://doi.org/10.32933/ActaInnovations.48.6> Retrieved from https://www.actainnovations.com/index.php/pub/article/view/48_6 [in Ukrainian]
8. Savruk, H. (2019). Biznes-ekosystemy. Lohika vedennia biznesu, shcho dozvolyla Amazon peremohty Sony [Business ecosystems. The logic of doing business that allowed Amazon to defeat Sony]. Retrieved from <https://biz.nv.ua/ukr/experts/biznes-korporaciy-i-lokalnih-kompaniy-yak-organizuvati-50027774.html> [in Ukrainian]
9. Ecosystem. Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ecosystem>
10. Markevych K. Tsyfrovizatsiia: perevahy ta shliakhy podolannia vyklykiv [Digitalization: benefits and ways to overcome challenges]. Retrieved from <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv> [in Ukrainian]
11. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovyykh kompetentnostei ta zatverdzhennia planu zakhodiv z yii realizatsii (2021). Rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy vid 3 bereznia 2021, № 167-p. [On approval of the Concept of Digital Competences Development and approval of the Action Plan for its Implementation. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 3, 2021, No. 167-p.]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian]
12. Yakusheva, N. V. (2022). Reinzhynerynh ekosystemy innovatsiinoho pidpriemnytstva v umovakh viiny [Reengineering the ecosystem of innovative entrepreneurship in wartime]. *Ekonomika pidpriemstva: teoriia ta praktyka*. Retrieved from https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u375/22-5752_bez_isbn_2.pdf [in Ukrainian]
13. Kviatko, T. M. (2023). Osoblyvosti formuvannia biznes-ekosystem v suchasnykh umovakh. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, Iss. 57, 57–62. Retrieved from <https://economic-bulletin.com/index.php/journal/article/download/991/959/> [in Ukrainian]
14. Zavrzhnyi, K. Iu. (2023). Vykorystannia shtuchnoho intelektu ta vplyv tsyfrovizatsii na stalyy rozvytok korporatyvnoho biznesu [The use of artificial intelligence and the impact of digitalization on the sustainable development of corporate business]. *Akademichni vizii*, Iss. 26/2023. Retrieved from <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/754/691> [in Ukrainian]
15. Rosola, U. V., Rosola, A. P. (2024). Rozvytok biznes ekosystem ahrarnoi sfery u konteksti zabezpechennia prodovolchoi bezpeky [Development of business ecosystems of the agricultural sector in the context of ensuring food security]. *Ekonomika ta suspilstvo*, Iss. 68/2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-185>. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/5058/5003/> [in Ukrainian]
16. Voronkova, V. H., Nikitenko, V. O. (2022). Filosofiia tsyfrovoi liudyny i tsyfrovoho suspilstva: teoriia i praktyka [Philosophy of the digital person and digital society: theory and practice]: monohraf. Zaporizhzhia: Vydavnychi dim “Helvetyka”, 460 p. [in Ukrainian]

17. Pro Vymohy z kiberbezpeky palyvno-enerhetychnoho sektoru krytychnoi infrastruktury (2022) : Nakaz Minenerho vid 15 hrudnia 2022. № 417 [On cybersecurity requirements for the fuel and energy sector of critical infrastructure: Order of the Ministry of Energy of December 15, 2022, No. 417]. Retrieved from https://zakononline.com.ua/documents/show/516460_728839 [in Ukrainian]

18. Ekosystema sotsialnoho pidpriemnytstva v Ukraini: vyklyky ta mozhlyvosti PAKT (2018). [The ecosystem of social entrepreneurship in Ukraine: challenges and opportunities PACT]. Kyiv (Ukraine) – Vashynhton (SShA), 38 p. Retrieved from https://pactukraine.org.ua/sites/default/files/2018-06/APEA_REPORT_ukr.pdf [in Ukrainian]

19. Metodychnyi instrumentarii stratehuvannia innovatsiinoho rozvytku rehioniv na zasadakh hlokalizatsii ekonomichnykh protsesiv (2019). [Methodological tools for strategizing innovative development of regions based on the principles of glocalization of economic processes]: monograph / Yermakova, O. A., Laiko, O. I., Hetman, O. L. at al.; NAN Ukrainy, In-t problem rynku ta ekon.-ekol. doslidzh. Odesa: IPREED NAN Ukrainy, 54 p. [in Ukrainian]

20. Pidorycheva, I. Iu. (2021). Rozvytok innovatsiinykh ekosystem Ukrainy v umovakh hlokalizatsii ta yevropeiskoi intehtratsii [Development of innovation ecosystems of Ukraine in the context of glocalization and European integration]: dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.03. Instytut ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy, Kyiv, 554 p. [in Ukrainian]

Статтю отримано 4 листопада 2024 року.